

Rola Adwokatury w obronie praw człowieka

„Adwokatura w obronie praw człowieka” to temat ostatniej w tej kadencji konferencji Komisji Praw Człowieka przy NRA. Odbyła się ona - przy znakomitej frekwencji - 15 października w Warszawie.

W konferencji, oprócz prelegentów, wzięli udział zaproszeni goście, m.in.: prof. Andrzej Rzepliński - prezes Trybunału Konstytucyjnego, Barbara Dolniak - wicemarszałkini Sejmu RP, dr Sylwia Spurek - zastępczyni RPO, prof. Monika Płatek, adw. Jacek Ziobrowski - prezes Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, adw. Czesław Jaworski - redaktor naczelny „Palestry”, adw. Sławomir Ciemny - przewodniczący Wyższej Komisji Rewizyjnej, adw. Anisa Gnacikowska - członek NRA oraz adw. Wiktor Indan-Pykno - dziekan ORA w Toruniu.

Adw. Andrzej Zwara, prezes NRA, przypomniał, że Adwokatura Polska stoi na straży praw człowieka od 1918 roku. To jest jej moralnym obowiązkiem. Podziękował uczestnikom konferencji oraz - w sposób szczególny - organizatorom, czyli Komisji Praw Człowieka, na ręce adw. Mikołaja Pietrzaka, przewodniczącego tej Komisji przez dwie kadencje. „Wszystko, co zrobiliście przez ostatnie 6 lat miało swoje znaczenie i przyczynę - nasze środowisko jest właśnie po to, by być sumieniem prawa w Polsce” - podkreślił.

Poinformował też, że Adwokatura, wierząc w moc słowa, wydaje książki, w tym m.in. „Wspomnienia adwokata i sędziego” Aleksandra Mogilnickiego, które spisał w latach 1949-1955.

Adw. Mikołaj Pietrzak, przewodniczący Komisji Praw Człowieka przy NRA powiedział, że celem Komisji było, by Adwokatura stała się gospodarzem debaty na temat praw człowieka. Jego zdaniem, sobotnia konferencja jest dowodem na to, że udało się tę myśl zrealizować.

Zdaniem adw. Pietrzaka, nie można mówić o efektywnej obronie praw i wolności człowieka bez adwokatów. Prawo do sądu wymaga niezawisłych sędziów i niezależnego sądu, ale w równym stopniu wymaga niezależnej, fachowej pomocy i reprezentacji prawnej. Prawo do sądu realizowane jest także przez adwokatów, za którymi z kolei musi stać Adwokatura, która będzie bronić

adwokatów przed presją władzy i opinii publicznej. Mecenas Pietrzak podkreślił, że każdy adwokat jest adwokatem praw człowieka, niezależnie od tego, czy staje przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu, czy też przed krajowym sądem, czy broni oskarżonego w sprawie karnej, rodzinnej, gospodarczej, czy też dotyczącej prawa prasowego.

Pierwszy panel moderowała **adw. Małgorzata Mączka-Pacholak**, członkini Komisji Praw Człowieka przy NRA.

Jako pierwszy wystąpił adw. Wojciech Hermeliński, przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku. Mówił o wkładzie Adwokatury w budowanie europejskich standardów państwa prawnego. Zdaniem prelegenta, polska Adwokatura wpływa nie tylko na stan wiedzy całego środowiska prawniczego w kraju, ale również za granicą, poprzez konferencje naukowe z zakresu prawa unijnego, szkolenia i wymiany studyjne. Nie bez znaczenia są również głośne sprawy prowadzone przez polskich adwokatów przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu. Przypomniął, że Adwokatura – oraz samorząd radców prawnych – wypracowała swoje miejsce w CCBE, czyli Radzie Adwokatur i Stowarzyszeń Prawniczych Europy, największej organizacji zrzeszającej europejskich prawników. Polskie środowisko prawnicze zaczęło od statusu członka tymczasowego, przez status pełnoprawnego członka, aż do przyjęcia kandydatury mec. Marii Ślęzak na prezydenta CCBE.

Prof. Marek Safjan, sędzia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, były prezes Trybunału Konstytucyjnego i sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku, mówił o tym, jak obecny kryzys konstytucyjny wpływa na osłabienie ochrony praw i wolności człowieka. Ubolewał, że większość społeczeństwa nie ma świadomości na czym polega ten kryzys, ponieważ tylko świadome społeczeństwo może podjąć walkę o swoje prawa. Mówił też, że niepokoi go brak poczucia wolności wśród urzędników, funkcjonariuszy publicznych, osób odpowiedzialnych za funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w naszym kraju.

Podkreślał, że istnieje ścisła zależność między państwem prawa a ochroną praw podstawowych. Prof. Safjan upatruje zagrożenia w tym, że

rządzący nie respektują trójpodziału władzy. Zaznaczył, że w żadnym europejskim kraju nikt nie odważyłby się nie respektować wyroków Trybunału Konstytucyjnego. Z niepokojem patrzy również na przypadki odwołania sędziego z delegacji, czy odmowę powoływania sędziów wskazywanych przez Krajową Radę Sądownictwa przez Prezydenta.

Prof. Safjan podkreślał, że w tym kontekście ważne jest, by przesunąć ciężar obrony praw podstawowych na te instytucje, które mogą działać skutecznie. Wszystko zależy od postaw sędziów, działalności sądów i inicjatywy mądrych pełnomocników.

W sytuacji, gdy funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego jest „co najmniej mocno ograniczone”, powstała luka, zdaniem prof. Safjana, należy wypełnić inną niż przez ostatnie 20 lat interpretacją Konstytucji, wykorzystaniem Karty Praw Podstawowych i Konwencji o Ochronie Praw Człowieka. W tym kontekście prelegent przypomniał, że w jego opinii protokół polsko-brytyjski nie ogranicza zastosowania Karty Praw Podstawowych w Polsce.

Prof. Safjan podkreślił wielką rolę adwokatów, którzy dysponują szerokim wachlarzem instrumentów do ochrony naszego systemu prawa przed absolutną zapaścią w dziedzinie praw podstawowych.

Prof. Ewa Łętowska, była Rzecznik Praw Obywatelskich, sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku, członek rzeczywisty PAN, stwierdziła, że obecny kryzys opiera się na odrzuceniu przez rządzących koncepcji społeczeństwa otwartego. Prelegentka porównała system prawa do mechanizmu zegara. Dlatego jej zdaniem w sytuacji, gdy praca Trybunału Konstytucyjnego została sparaliżowana, cały system może funkcjonować sprawnie, ponieważ funkcje Trybunału Konstytucyjnego mogą przejąć inne elementy systemu prawnego. Ten system składa się – jak powiedziała – nie tylko z przepisów ustaw, ale również z praktyki zawodowej, jest dynamiczny. I należy w nim wykorzystywać orzecznictwo strasburskie, odnoszące się do innych państw Europy Środkowo-Wschodniej. Tym bardziej, że to orzecznictwo dotyczy nie tylko spraw o naruszenie prawa do sądu, spraw własności, czy najmu, ale także dyskryminacji ze względu na płeć czy orientację seksualną.

W dyskusji po pierwszym panelu głos zabrał **prof. Andrzej Rzepliński**, prezes Trybunału Konstytucyjnego. Zaapelował do adwokatów, by nie zapominali o sądzie konstytucyjnym ani za 3 miesiące, ani za trzy lata. Podkreślił, że nie chodzi o to, by otaczać opieką Trybunał Konstytucyjny, lecz o to, by silny sąd konstytucyjny gwarantował obywatelom ochronę ich praw. Silna pozycja sądu konstytucyjnego zależy po części także od postawy adwokatów. Prezes Rzepliński podziękował adwokatom za ich postawę w czasie kryzysu wokół Trybunału Konstytucyjnego, za wszystkie opinie przyjaciela sądu nt. kolejnych ustaw „naprawczych”. Nawiązał do nieobecnego na konferencji adw. Marka Antoniego Nowickiego, dzięki inicjatywie którego powstała Komisja Praw Człowieka przy NRA. Podziękował też adw. Mikołajowi Pietrzakowi zaznaczając, że działalność Komisji, której jest od 6 lat przewodniczącym, jest dobrym wkładem w pozycję Adwokatury.

Drugi panel moderował **adw. Paweł Osik**, członek Komisji Praw Człowieka przy NRA.

Dr Hanna Machińska, dyrektor Biura Rady Europy, omówiła raport Sekretarza Generalnego Rady Europy na temat stanu demokracji i rządów prawa w krajach członkowskich. Dr Machińska zwróciła uwagę, że w kwestii demokracji, rządów prawa i obrony praw człowieka, kryzysy istnieją w krajach europejskich nie od dziś, ale w ostatnich dwóch latach nastąpiła ich kumulacja. Mają one swoją dynamikę i dość nieoczekiwanie budzą się także w krajach, które wydawać by się mogło, mają już dojrzałe demokracje, jak Polska czy Węgry, gdzie dochodzi do erozji standardów demokratycznych.

Omawiany przez prelegentkę raport Sekretarza Generalnego Rady Europy mówi o współczesnych problemach, takich jak: aneksja Krymu, migracje, zagrożenie terroryzmem, fala mowy nienawiści, ksenofobia, dyskryminacja ze względu na orientację narodową czy grupę etniczną. Z raportu wynika również, że nie tylko Polska ma problemy z systemem prawnym – połowa państw członkowskich UE nie spełnia standardów jeśli chodzi o niezależność sędziów.

Dr Machińska zachęcała do zapoznania się z treścią raportu, który jest dostępny w wersji anglojęzycznej na stronach internetowych Rady Europy. ([zobacz raport](#))

Dr Adam Bodnar, Rzecznik Praw Obywatelskich,

mówił o tym, że obrona praw człowieka jest esencją pracy adwokata. W wystąpieniu zastanawiał się, jak można sprostać temu zadaniu przy masowości i komercjalizacji zawodu? Podkreślał, że w jego opinii każdy adwokat jest odpowiedzialny za kształtowanie postaw obywatelskich w społeczeństwie, powinien się przyczyniać do edukowania na temat praw i wolności. Z uznaniem wyraził się o słyszalnym wyrażeniu głosu Adwokatury na przykład w procesie uchwalania ustawy policyjnej. Tak też sam widzi rolę samorządu adwokackiego – jako obrońcy porządku demokratycznego. Podkreślał również, że adwokaci muszą pamiętać o tym, by pomagać najuboższym członkom społeczeństwa, nie skupiać się jedynie na zamożnych klientach.

W czasie dyskusji, do wypowiedzi dr. Bodnara odniósł się **adw. Mikołaj Pietrzak**. Podkreślił, że mit o zamożności wszystkich adwokatów jest krzywdzący – większość osób wykonujących ten zawód zmaga się z niezwykle trudnym rynkiem. A mimo to, adwokaci prowadzą działalność pro bono, bez rozgłosu i często bez podziękowania. „Taką Adwokaturę znam i taką kocham” – podkreślił.

Adw. Renata Degener, zastępca kanclerza Sekcji I Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, podkreślała, że obrona praw jednostki, to część misji Adwokatury, która powołana jest do pomocy prawnej. Przypomniła, że obrona tych praw zaczyna się i najczęściej kończy w kraju, bardzo rzadko sprawy znajdują swój finał w Strasburgu. Zwróciła uwagę, że działania adwokatów w kraju są równie ważne, jak spektakularne sprawy w Europejskim Trybunale Praw Człowieka. Jej zdaniem, warto w twórczy sposób korzystać z krajowych przepisów.

Jeśli już jednak dojdzie do tego, że sprawa trafia przed trybunał strasburski, niezwykle istotne jest jej dobre przygotowanie i prowadzenie. Chodzi nie tylko o dobro klienta, ale trzeba mieć świadomość, że wyrok Trybunału będzie miał potem wpływ nie tylko na losy innych osób, znajdujących się w podobnej sytuacji, ale też może wpłynąć na zmiany legislacyjne w kraju, jak to się działo np. w przypadku zmian w przepisach o tymczasowym aresztowaniu.

Konferencję zamknął **adw. Mikołaj Pietrzak**, który podziękował jeszcze raz nie tylko jej uczestnikom, ale również wszystkim członkom i członkiniom Komisji Praw Człowieka przy NRA za

pracę oraz nieobecnemu adw. Markowi Antoniemu Nowickiemu, który był inicjatorem powstania tej Komisji.

Podczas konferencji swoją premierę miał film dotyczący Konwencji o Ochronie Praw Człowieka, przygotowany przez i z udziałem członków i członkiń Komisji Praw Człowieka przy NRA

[\(oglądaj film na kanale Youtube\)](#)

